

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НА УКРАЇНІ ТВОРІВ ЛЕОНІДА ЛЕОНОВА

Творчі зв'язки Леоніда Леонова з Україною давні. Відомо, що в роки громадянської війни він брав участь у боях на Південному фронті, співробітничав у газеті Сиваської дивізії, виступав з віршованими фейлетонами в газетах Херсона та Катеринослава [12, с. 329—341]. На початку 1921 р. п'ятдесят днів був в Одесі, завідував кореспондентським бюро 31-ї стрілецької дивізії імені Перекопської перемоги. Наприкінці березня 1922 р. працював бібліографом бібліотечної секції Політуправління 6-ї армії з виконанням обов'язків у літературно-видавничому відділі [9].

У 1924 р. на Україні був уперше опублікований уривок з творів Л. Леонова, на сторінках одеського журналу «Шквал» надруковано «Епізод смерти благодетеля моего К. Г. Зворыкина» (Із книги «Записи А. П. Ковягина») [30, с. 10]. У двадцяті роки мовою оригіналу та в перекладі на сторінках газет «Известия» (Одеса), «Пролетарий» [22], «Харьковский пролетарий» [27], «Харьковский рабочий» [28], «Вечернее радио» (Харків), «Пролетарська правда» (Київ), «Сталинский рабочий», журналів «Шквал» (Одеса), «Трактор» (Харків) вміщуються уривки з оповідання «Про руку в окне», нарису «По Италии», романів «Дорога на океан», «Скутаревский», п'єси «Волк».

У примітках вміщувались відомості про письменника. Наприклад, у журналі «Трактор» зазначалося: «Леонід Леонов — відомий радянський письменник. Читач знає його як автора романів «Вор», «Барсуки», «Соть». Нижче подаємо уривок з нового роману Леонова «Скутаревський» [25, с. 2]. Твори Л. Леонова з'являлися майже одночасно у різних виданнях. Уривок з оповідання «Про руку в окне» був надрукований у харківській газеті «Вечернее радио» 6 травня 1925 р., а 14 травня — у вечірньому випуску одеських «Известий».

Як відомо, у Москві й Ленінграді у другій половині двадцятих років діяли відділення харківського видавництва «Пролетарий», що залучали письменників до участі у роботі видавництва. Пра-

цівники московського відділення, мабуть, і залучили до співробітництва Л. Леонова. На засіданні відділів видавництва неодноразово говорилося про це співробітництво у 1928 р. [31, арк. 212; 32, арк. 268]. У видавництві вийшли «Рассказы», «Барсуки», «Вор» тиражем 10 тис. прим. кожна назва [14—16].

Л. Леонов разом з В. Лидіним та В. Іванозим у 1929 р. приїхав до Києва, у приміщенні радіотеатру відбувся вечір, під час якого він читав уривки з роману «Соть». Було організовано й розмову письменника з читачами. Ще один вечір відбувся у клубі робкорів «Пролетарська правда» [11].

У тридцять років на Україні опубліковані твори Л. Леонова «Волк. Отрывок из пьесы. Действие третье» [8], «Преследование». Из романа «Дорога на океан» [24]; «Пролетарська правда», що виходила у Києві, 4 листопада 1925 р. надрукувала «Путь на океан» [23]. Всього у довоєнні роки в УРСР твори Л. Леонова російською мовою вийшли тиражем 55 тис. прим.

Творчості Л. Леонова присвячена чимала рекомендаційна бібліографія. У бібліографічному покажчику А. Й. Богуславського «Наши писатели. Что читать по современной художественной литературе?» подавалися стислі відомості про життя та творчий шлях письменника, перелічувалися його головні твори, критичні матеріали про них. Бібліограф називав «Барсуки», «Петушихинский пролом», «Конец мелкого человека», критичні статті О. К. Воронського, А. З. Лежньова, І. М. Машбіц-Вєрова, В. В. Єрмілова, В. Є. Євгенєва-Максимова [2].

1 вересня 1934 р. літературний додаток до газети «Молотарка» спублікував «Літературну вікторину», присвячену радянським письменникам, де були і такі запитання: «Хто написав твір «Соть»?», «Чий твір «Барсуки»?», а 22 вересня до газети вміщено відповіді на ці запитання [17].

Творчості Л. Леонова приділяла увагу літературна критика [5; 7; 8]. У газеті «Вісті ВУЦВК» роман «Барсуки» названо «великим досягненням російської прози останніх років» [3]. Критики зазначали, що «цей роман ледве не єдина і, безперечно, успішна спроба дати широке полотно із життя села» [26].

За словами літературного оглядача журналу «Червоний шлях», роман «Барсуки» «знаменував серйозне і вдумливе наближення Леонова до революції... у ньому особлива увага приділена зображенню самозживання партизанщини, картинам селянського побуту і побуту староторгового Заряддя» [29, с. 189].

Разом з тим головного героя роману «Скутаревський» засуджували за нахил до «гамлетизму» [18, с. 124]. Писалося про «схематизацію» цього персонажа [19, с. 91—95]. На сторінках «Приазовського пролетарія» аналізувалась п'єса Л. Леонова «Унтиловск» [21]. Як велику перемогу письменника оцінювала критика роман «Соть» [13, с. 124].

У квітні 1940 р. Л. Леонов побував у Дніпропетровську. «Що стосується Дніпропетровська, — повідомляв Л. Леонов, — то я був у цьому місті на прем'єрі «Заметілі», яку поставили на сцені

місцевого драматичного театру» [33]. Спектаклі відбулися 11 та 12 квітня, 12 квітня у приміщенні редакції газети «Зоря» журналісти та письменники Дніпропетровська зустрілися з Л. Леоновим, йшлося про розвиток радянської драматургії. Письменник звернувся до читачів «Зорі» і «Днепровской правды» з привітанням [4, 10]. Були й інші творчі контакти з працівниками видавництва, преси, театру, письменниками, зокрема з Панчем [33].

У листопаді 1943 р. Л. Леонов приїхав у звільнений Київ, виступив перед військами Першого Українського фронту, перебував у танкових з'єднаннях генерала Рибалко. Повість «Взятие Великошумска» присвячена визволенню України [20, с. 109—111].

Після війни письменник поглиблює творчі зв'язки з Україною. Наприклад, у грудні 1972 р. Дніпропетровський театр знову ставить п'єсу «Заметіль», і письменник приїжджає до міста на прем'єру [6].

Популяризація на Україні творів Леоніда Леонова — яскрава сторінка дружби братніх літератур.

Список літератури: 1. Більшовик, 1935, 22 трав. 2. Богуславский А. И. Наши писатели. Что читать по современной художественной литературе? — Одесса, 1927. — 105 с. 3. Вісті ВУЦВК, 1925, 20 верес. 4. Днепровская правда, 1940, 14 апр. 5. Днепрострой (г. Кичкас), 1928 (13 февр.). 6. Дніпро вечірній, 1972, 19 груд. 7. Життя і революція, 1929, № 7—8. 8. За марксо-ленінську критику, 1933, № 4—5. 9. Зленко Г. Пятьдесят одесских дней Леонида Леонова. — Вечерняя Одесса, 1979, 11 дек. 10. Зоря, 1940, квіт. (12 і 14). 11. Киевский пролетарий, 1929, дек. (11 и 13). 12. Ковалев В. А. Леонид Леонов — сотрудник красноармейских газет (1920—1922). — В кн.: Вопросы советской литературы, т. 1 / Под ред. В. А. Десницкого и А. С. Бушмина. М.: Изд-во АН СССР, 1953, с. 58—63. 13. Критика, 1930, № 3. 14. Леонов Л. М. Собрание сочинений: В 3-х т. Т. 3. Вор. — Харьков: Пролетарий, 1929. — 242 с. 15. Леонов Л. М. Собрание сочинений. В 3-х т. Т. 2. Барсуки. — Харьков: Пролетарий, 1928. — 261 с. 16. Леонов Л. М. Собрание сочинений. В 3-х т. Т. 1. Рассказы. — Харьков: Пролетарий, 1929. — 189 с. 17. Літературна газета. Додаток до газети «Молотарка» харківського заводу сільськогосподарського машинобудування «Серп і молот», 1934, верес. (1 і 2). 18. Літературний Донбасс, 1933, кн. 2. (151). 19. Литстрой, 1933, № 7. 20. Малиновська М. Ю. Древо дружби: Л. Леонов і Україна. — К.: Рад. письменник, 1979. — 243 с. 21. Приазовский пролетарий, 1927, 2 авг. 22. Пролетарий, 1927, 28 дек.; 1928, 15 янв. и 26 июля. 23. Пролетарська правда, 1935, 4 листоп. 24. Сталинский рабочий, 1935, 2 дек. 25. Трактор, 1933, № 1. 26. Факел, 1925, № 4. 27. Харьковский пролетарий, 1928, 8 апр. 28. Харьковский рабочий, 1938, 22, 23 и 26 дек. 29. Червоний шквал, 1927, № 11. 30. Шквал, 1924, № 5. 31. ЦДАЖР УРСР, ф. 168, оп. 1, спр. 90 А. 32. ЦДАЖР УРСР, ф. 2605, оп. 2, спр. 665. 33. Архів автора. Лист Л. М. Леонова до Б. М. Циммерінова від 22 лют. 1979 р.

The publication of excerpts from the works and the works of the Soviet outstanding writer in the Ukrainian newspapers and magazines by the Party Publishing House „Proletariy” is considered in the article.

Стаття надійшла до редакції 30. 03. 80